

SAMOVREDNOVANJE VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA U CILJU OBEZBEĐENJA KVALITETA

SELF-EVALUATION OF UNIVERSITY-LEVEL INSTITUTIONS WITH THE GOAL OF PROVIDING QUALITY

Sladana Vujičić¹⁾, Ivana Petrović²⁾

Rezime: Svaka visokoškolska ustanova treba da ispuni očekivanja korisnika svojih usluga i u tom cilju ona mora da definiše i stalno usavršava kvalitet nastavnog procesa. Jedan od načina kontrole kvaliteta koji je usmeren na poboljšanje nastavnog procesa je samovrednovanje. Zakon o Visokom obrazovanju obavezuje sve visokoškolske institucije na sprovođenje samovrednovanja u cilju dobijanja informacija za unapređenje kvaliteta rada. Sam proces samovrednovanja možemo shvatiti kao sistemsko preispitivanje aktivnosti institucije koji može ukazati na slabosti i propuste kao i greške u njenim procesima.

Cljučne reči: samovrednovanje, nastavni proces, kvalitet, ocenjivanje kvaliteta.

Abstract: Every university-level institution should fulfill expectations of its users and therefore it must define and constantly improve quality of the teaching process. One of the ways of controlling quality which is directed to the improvement of the teaching process is self-evaluation. Law on university-level education obligates all university-level institutions to carry out self-evaluation with the goal of getting information for improvement of the work quality. Self-evaluation process itself can be understood as systematic reexamination of activities in an institution which can point to weaknesses and omissions, as well as mistakes in its processes.

Key words: self-evaluation, teaching process, quality, quality evaluation

1. UVOD

Primena naučnih znanja i novih tehnologija nije moguća bez obrazovanog čoveka. Zato je cilj svake visokoškolske institucije da svojim studentima obezbedi što kvalitetnije obrazovanje. Procesom obrazovanja kadrovi se pripremaju kako za sadašnjicu tako i za budućnost. Međutim, da bi se ovaj proces odvijao na adekvatan način visokoškolske institucije moraju se ispune određene kriterijume kvaliteta.

Samovrednovanje u obrazovanju predstavlja proces prikupljanja relevantnih podataka da bi se utvrdilo da li su ispunjena očekivanja obrazovne

ustanove i njenih studenata i da li je postignut kvalitet koji se očekivao. Ovim procesom možemo dobiti odgovore na pitanja koliko obrazovni program i politika institucije ostvaruju svoje ciljeve. Unutrašnje vrednovanje pomaže instituciji da kritički preispita sopstveni rad i rezultate tog rada.

Dobro organizovan proces samovrednovanja može instituciji da značajno doprinese u smislu bolje organizacije same institucije kao i većeg uspeha u ostvarivanju postavljenih ciljeva.

¹ Sladana Vujičić, student jednogodišnjih master studija Mašinskog Fakulteta u Kragujevcu, e-mail: sladjanakonto@gmail.com.

² Ivana Petrović, student jednogodišnjih master studija Mašinskog Fakulteta u Kragujevcu, e-mail: ivo_las@yahoo.com

2. STANDARDI KVALITETA VISOKOŠKOLSKIH USTANOVA

Za akreditaciju studijskog programa i visokoškolske ustanove na nacionalnom nivou postoje standardi kojima se definišu i detaljnije opisuju elementi i kriterijumi koji su uključeni u proces samovrednovanja i ocenjivanja visokoškolske ustanove. Po Pravilniku o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolske ustanove (Sl.glasnik RS 106/06) ustanova mora da prikaže da je ispunila 14 standarda kvaliteta i to:

- Standard 1: Strategija obezbeđenja kvaliteta
- Standard 2: Standardi i postupci za obezbeđenje kvaliteta
- Standard 3: Sistem obezbeđenja kvaliteta
- Standard 4: Kvalitet studijskog programa
- Standard 5: Kvalitet nastavnog procesa
- Standard 6: Kvalitet naučnoistraživačkog, umetničkog i stručnog rad
- Standard 7: Kvalitet nastavnika i saradnika
- Standard 8: Kvalitet studenata
- Standard 9: Kvalitet udžbenika, literature, bibliotečkih i informatičkih resursa
- Standard 10: Kvalitet upravljanj visokoškolskom ustanovom i kvalitet nenastavne podrške
- Standard 11: Kvalitet prostora i opreme
- Standard 12: Finansiranje
- Standard 13: Uloga studenata u samovrednovanju i proveri kvaliteta
- Standard 14: Sistematsko praćenje i periodična provera kvaliteta

Za sve ove standarde možemo reći da imaju cilj da obezbede sistematski nadzor i periodične provere sistematskim prikupljanjem podataka o nivou obezbeđenja kvaliteta na visokoškolskim ustanovama. Provera izvršavanja procesa koje realizuje ustanova je značajna jer omogućava sagledavanje ispunjenosti standarda.

Svaki od ovih standarda ima svoj sadržaj koji nam ukazuje na šta se odnosi, kao i upustva za

neophodnu dokumentaciju, analizu i procenu standarda.

Svaka visokoškolska ustanova nakon provere svakog od ovih standarda piše Izveštaj o samovrednovanju kojim se daje odgovor na svaki standard koji mora da sadrži dokumentovane podatke.

Izveštaj o samovrednovanju je osnova za uvođenje promena i poboljšanja u nastavnom procesu ali takođe ovaj izveštaj može da posluži da sama ustanova proveri kvalitet svog programa.

3. SAMOVREDNOVANJE VISOKOŠKOLSKIH INSTITUCIJA

Proces samovrednovanja zahteva da se unapred definišu kriterijumi a svrha je da se dobiju objektivni rezultati koji omogućavaju analizu.

Samovrednovanje mora da obuhvata praćenje i merenje parametara koji se odnose na tok svake faze ali takođe i onih parametara koji se odnose na kvalitet svih procesa koji su ulazni kao i svih procesa koji su izlazni, a čija je identifikacija posebna. Nakon toga se mora sprovesti analiza usaglašenosti između vrednosti parametara i postavljenih ciljeva tako da tada možemo da ocenimo kvalitet ustanove kao i kvalitet njenog osnovnog procesa.

4. PROCEDURE ZA SAMOVREDNOVANJE

Pokušaćemo da objasnimo jedan standard i njegove neophodne procedure. Ako posmatramo standard 5 koji se odnosi na kvalitet nastavnog procesa možemo da primetimo da po datom upustvu za pripremu Izveštaja za samovrednovanje postoje jasno definisani kriterijumi koje ovaj standard mora da zadovolji. Takođe postoji upustvo za primenu standarda kao i upustvo za pripremu dokumentacije, analizu i procenu standarda 5 što se može videti u tabeli 1.

Tabela 1 – Zahtevi standarda i postupci za njihovo obezbeđivanje u kvalitetu nastavnog procesa

C5. Kvalitet nastavnog procesa	
Kvalitet nastavnog procesa obezbeđuje se kroz interaktivnost nastave, uključivanje primera u nastavu, profesionalni rad nastavnika i saradnika, donošenje i poštovanje planova rada po predmetima kao i praćenje kvaliteta nastave i preduzimanje potrebnih mera u slučaju kada se utvrdi da kvalitet nastave nije na odgovarajućem nivou.	
Zahtev standarda	Postupak za obezbeđenje
Nastavnici i saradnici tokom izvođenja predavanja i vežbi postupaju profesionalno i imaju korektan odnos prema studentima.	Postupak kojim se prati rad nastavnika
Plan i raspored nastave (predavanja i vežbi) su usklađeni sa potrebama i mogućnostima studenata, poznati su pre početka odgovarajućeg semestra i dosledno se sprovode.	Postupak kojim se donosi plan i raspored nastave
Nastava na visokoškolskim ustanovama je interaktivna, obavezno uključuje primere iz prakse, podstiče studente na razmišljanje i kreativnost, samostalnost u radu i primenu stečenih znanja.	Postupak provere interaktivnosti nastave
Visokoškolska ustanova obezbeđuje da se na svakom predmetu, pre početka semestra, donese i učini dostupnim studentima plan rada koji uključuje: osnovne podatke o predmetu: naziv, godina, broj ESPB bodova, uslovi; ciljeve predmeta; sadržaj i strukturu predmeta; plan i raspored izvođenja nastave (predavanja i vežbe); način ocenjivanja na predmetu; udžbenike, odnosno obaveznu i dopunsku literaturu; podatke o nastavnicima i saradnicima na predmetu	Postupak kojim se donosi plana rada na nastavnom predmetu
Visokoškolska ustanova sistematski prati sprovođenje plana nastave kao i planova rada na pojedinačnim predmetima i preuzima korektivne mere ukoliko dođe do odstupanja.	Postupak praćenja realizacije plana nastave i planova rada na nastavnim predmetima
Visokoškolska ustanova sistematski prati, ocenjuje kvalitet nastave na pojedinačnim predmetima i preuzima korektivne mere za njegovo unapređenje. Ustanova upozorava nastavnike koji se ne pridržavaju plana rada na predmetu ili ne postižu odgovarajući kvalitet predavanja i vežbi, na potrebu poboljšanja, i obezbeđuju im potrebno usavršavanje.	Postupak praćenja i ocenjivanja kvaliteta nastave Postupak definisanja i primene korektivnih i preventivnih mera za unapređenje kvaliteta nastave Postupak utvrđivanja načina usavršavanja nastavnika i saradnika za poboljšanje kvaliteta nastavnog procesa

Nastavni proces je okrenut potrebama studenata i u velikoj meri zavisi od nastavnika i njihove spremnosti da realizuju nastavni program. Fakulteti i visoke škole ocenjuju kvalitet nastavnog procesa anketirajući studente. Anketiranje studenata je svakako važan element za utvrđivanje zadovoljstva studenata sprovođenjem nastavnog procesa. Studentsku ocenu svaki fakultet i visoka škola treba ozbiljno da shvati jer su oni direktni korisnici koji na najbolji način mogu oceniti kako kvalitet tako i nedostatke nastavnog procesa.

5. ZAKLJUČAK

Proces samovrednovanja ima svoj osnovni cilj a to je obezbeđivanje objektivnih informacija o onim područjima gde želimo da unapredimo kvalitet preduzimanjem korektivnih ili preventivnih mera. Sam proces mora biti dobro isplaniran i definisan parametrima koji se prate i mere, njihove ciljne vrednosti, frekvencija merenja, metoda merenja i praćenja a takođe i odgovornost za sprovođenje definisanih metoda.

LITERATURA

- [1] Pravilnik o standardima za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova („Službeni glasnik RS“ 106/96).
- [2] Petković M., Živaljević A., Bagarić i., “Trendovi organizovanja visokoobrazovnih institucija u svetu ikod nas“, Festival kvaliteta, Kragujevac, 2005.
- [3] Ristić G. Procedure za samovrednovanje i ocenjivanje kvaliteta visokoškolskih ustanova, XIII Skup Trendovi razvoja: “Akreditacija bolonjskih studija „Kopaonik, 05. – 08. 03. 2007.
- [4] Zakon o visokom obrazovanju („Službeni glasnik RS“, broj 76/05).